

Świadczenia dla nauczycieli

Nauczyciele mają kilka możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę. Mogą skorzystać z przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych lub z Karty Nauczyciela. Ci, którzy utracili prawo do wcześniejszej emerytury, mogą przechodzić na tzw. świadczenia kompensacyjne, o ile spełniają warunki do ich przyznania.

Reforma polskiego systemu emerytalnego podzieliła nauczycieli na trzy grupy:

- urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. (emerytura przyznawana na podstawie przepisów systemu emerytalnego obowiązującego do 31 grudnia 1998 r.),
- urodzonych pomiędzy 31.12.1948 a 1.01.1969 r. (system mieszany),
- osoby urodzone po 1 stycznia 1969 r. (objęte nowym systemem emerytalnym obowiązkowo odkładają część składki w otwartych funduszach emerytalnych).

Na jakiej podstawie możesz przejść na emeryturę lub świadczenie kompensacyjne:

- Prawo do emerytury bez względu na wiek (art. 88 Karty Nauczyciela).
- Prawo do emerytury za pracę w szczególnym charakterze (art. 32 i 46 ustawy emerytalnej z 7 lutego 1983 r.),
- Uprawnienia szczególne (art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).
- Prawo do emerytury pomostowej (ustawa z 19 grudnia 2008 r.).
- Nauczycielskie świadczenia kompensacyjne (ustawa z 22 maja 2009 r.).

Prawo do emerytury bez względu na wiek:

Przysługuje ci emerytura bez względu na wiek na podstawie Karty Nauczyciela, jeśli spełnisz następujące warunki:

- masz co najmniej 30-letni staż pracy (okres składkowy i nieskładkowy), w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze - praca nauczycielska,
- masz co najmniej 25-letni staż pracy (okres składkowy i nieskładkowy), w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym - jako nauczyciel w szkołach, placówkach, zakładach specjalnych oraz zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich,
- złożysz wniosek o rozwiązanie umowy o pracę.

Jeśli urodziłeś się po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r. musisz dodatkowo:

- warunki dotyczące stażu spełnić do 31 grudnia 2008 r.,
- nie możesz być członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo musisz złożyć wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na twoim rachunku w funduszu, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Natomiast umowę o pracę możesz rozwiązać również po 31 grudnia 2008 r. Tak samo wniosek o emeryturę możesz złożyć po tej dacie. Musisz jednak pamiętać o tym, żeby złożyć wniosek nie później niż przed osiągnięciem wieku emerytalnego. Tylko wówczas twoja emerytura będzie wyliczona na tzw. starych zasadach. Jeśli złożysz wniosek o przyznanie emerytury po osiągnięciu wieku emerytalnego, ZUS wyliczy ci emeryturę na zasadach ogólnych, a nie wcześniejszą.

Jakich okresów nie wlicza się do stażu uprawniającego do emerytury:

- niezdolności do pracy, za które zostały wypłacone wynagrodzenie, zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne,
- okresy, za które pracownik otrzymał zasiłek opiekuńczy lub macierzyński,
- urlopu dla poratowania zdrowia,
- urlopu szkoleniowego,
- przebywania na urlopie na dalsze kształcenie się.

UWAGA! O przyznanie emerytury bez względu na wiek na podstawie Karty Nauczyciela możesz się starać nie tylko, jeśli pracujesz w pełnym wymiarze czasu zajęć, ale również gdy jesteś zatrudniony na co najmniej pół etatu.

Prawo do emerytury za pracę w szczególnym charakterze:

Jeśli urodziłeś się po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 roku, możesz przejść na emeryturę (zgodnie z par. 15 rozporządzenia Rady Min. z 7 lutego 1983 r.), jeżeli do dnia 31 grudnia 2008 r. spełniasz łącznie następujące warunki:

- osiągnęłaś(-eś) wiek 55 lat (kobieta) i 60 lat (mężczyzna),
- udowodniłaś(-eś) na dzień 31.12.2008 r. okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, w tym 15 lat w szczególnym charakterze (pracy pedagogiczna),
- jeżeli przystąpiłaś(-eś) wcześniej do OFE, musisz złożyć wniosek o przekazanie swoich środków za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu państwa,
- rozwiązałaś(-eś) umowę o pracę.

WAŻNE! Emeryturę tę, po spełnieniu wymaganych warunków, możesz uzyskać, nawet jeśli ostatnio nie wykonywałaś(-eś) pracy nauczycielskiej.

Uprawnienia szczególne:

Możesz przejść na wcześniejszą emeryturę (na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej) w wieku 55 lat (kobieta) lub 60 lat (mężczyzna), jeśli:

- urodziłeś się po 31 grudnia 1948 roku i do 31 grudnia 2008 r. nie ukończyłeś 55 lat,
- na dzień 1 stycznia 1999 r. masz staż pracy wynoszący 20 lat (kobiety) lub 25 lat (mężczyźni), w tym co najmniej 15-letni okres pracy nauczycielskiej wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy,
- nie przystąpiłeś do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyłeś wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na twoim koncie w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem ZUS, na dochody budżetu państwa,
- od 1 stycznia 2012 roku nie musisz rozwiązywać umowy o pracę.

WAŻNE! Wysokość tej emerytury będzie ustalona zgodnie z zasadami obowiązującymi od 1 stycznia 2009 r., czyli będzie to emerytura na nowych zasadach lub emerytura mieszana.

Jeżeli osiągniesz wiek emerytalny w latach od 1.01.2009 r. do 31.12.2014 r., ZUS obliczy świadczenie według art. 183 ustawy emerytalnej (emerytura mieszana), a po tej dacie - według nowego systemu.

Od 1.01.2013 r. obowiązuje zasada pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury przysługującej po osiągnięciu wieku emerytalnego o kwotę pobranych emerytur z tytułu zatrudnienia w szczególnym charakterze lub kwotę pobranych emerytur na podstawie art. 88

Karty Nauczyciela. W żadnym jednak wypadku emerytura ta nie będzie niższa od dotychczasowej, ponieważ:

- przeliczenia wysokości dotychczasowej emerytury po osiągnięciu wieku emerytalnego dokonuje się na wniosek osoby zainteresowanej,
- jeżeli w wyniku ponownego ustalenia emerytura będzie niższa, ZUS będzie wypłacał świadczenie w dotychczasowej wysokości.

Prawo do emerytury pomostowej:

Prawo do emerytury pomostowej mają: nauczyciele i wychowawcy zatrudnieni w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, socjoterapii, ośrodkach szkolno-wychowawczych, schroniskach dla nieletnich oraz zakładach poprawczych zgodnie z przepisami ustawy z dnia 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Prawo do emerytury pomostowej przysługuje ci, jeśli urodziłaś(-eś) po 31 grudnia 1948 r. i spełniasz łącznie następujące warunki:

- masz okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat,
- osiągnęłaś(-eś) wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiety i co najmniej 60 lat dla mężczyzny,
- masz okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn,
- przed dniem 1.01.1999 r. wykonywałaś(-eś) pracę w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, • po dniu 31.12.2008 r. wykonywałaś(-eś) pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych,
- rozwiązałaś(-eś) umowę o pracę.

WAŻNE! Prawo do emerytury pomostowej ulega zawieszeniu bez względu na wysokość uzyskiwanego przychodu w razie podjęcia przez uprawnionego nauczyciela pracy o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 3 w placówkach wymienionych w zał. nr 2 lp. 21 ustawy o emeryturach pomostowych.

Nauczycielskie świadczenie kompensacyjne:

Praca nauczycielska nie znalazła się w nowym, obowiązującym od 1 stycznia 2009 roku wykazie prac o szczególnym charakterze uprawniających do wcześniejszego kończenia kariery zawodowej. W zamian pedagogzy otrzymali prawo do świadczeń kompensacyjnych (ustawa z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych). Dzięki temu jeszcze przez 18 lat nauczyciele zatrudnieni w szkołach i przedszkolach będą mogli przechodzić na emeryturę wcześniej. Osoby składające wnioski o przyznanie świadczeń kompensacyjnych będą musiały udowodnić 30-letni staż pracy, w tym wykazać się 20 latami pracy w szkołach co najmniej na 1/2 etatu. Dodatkowo będą musiały rozwiązać stosunek pracy. Mogą się o nie ubiegać nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni szkół i przedszkoli publicznych i niepublicznych. To znaczy, że uprawnienia mają też np. szkolni bibliotekarze i pedagogzy. Prawo do świadczenia można uzyskać wyłącznie z tytułu wykonywania zawodu w placówkach wymienionych w art. 2 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych.

Świadczenie kompensacyjne będzie przysługiwało nauczycielom, którzy w latach 2009-2014 ukończą 55 lat (dotyczy to zarówno kobiet, jak i mężczyzn). Kobiety będą mogły odchodzić na emeryturę w wieku 55 lat do 2024 roku. W kolejnych latach wiek uprawniający do przechodzenia na nauczycielskie świadczenie kompensacyjne będzie zależał od płci i co roku będzie wydłużany aż do osiągnięcia 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. Ostatni nauczyciele będą mogli przejść na wcześniejsze emerytury w 2032 roku. Poczynając od 2033 roku, nauczyciele będą musieli pracować do osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego (docelowo 67 lat).

Przepisy ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych obejmują nauczycieli, wychowawców, psychologów, bibliotekarzy, a także innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w:

- publicznych i niepublicznych przedszkolach,
- szkołach publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych,
- publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego (CKU, CKP),
- młodzieżowych ośrodkach wychowawczych,
- młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom, gdy uczą się poza miejscem stałego zamieszkania (np. bursach i internatach),
- ośrodkach umożliwiających młodzieży i dzieciom upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych,
- specjalnych ośrodkach wychowawczych dla młodzieży i dzieci wymagających specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania.

UWAGA! Ważne jest, żeby ostatnim miejscem pracy była jedna z ww. placówek oświatowych wymienionych w art. 2 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, inaczej świadczenie nie przysługuje (wyjątek - zwolniłeś się z pracy, ale do zgłoszenia wniosku o świadczenie nie

byłeś nigdzie zatrudniony).

Jakie wymagania musisz spełnić:

- Mieć 30-letni staż pracy, w tym 20 lat pracy nauczycielskiej w wymiarze co najmniej połowy obowiązkowego wymiaru zajęć.
- Rozwiązać umowę o pracę.

Warunek - musisz sam złożyć wniosek o zwolnienie, chyba że zostałeś zwolniony z powodu likwidacji szkoły, w której pracowałeś, albo doszło w niej do zmian organizacyjnych, które spowodowały, że nie możesz dalej pracować w pełnym wymiarze zajęć.

- Mieć ukończone 55 lat - w latach 2009-2014.

W kolejnych latach wiek wymagany do uzyskania świadczenia kompensacyjnego będzie podwyższany aż do 2033 roku, kiedy trzeba będzie pracować do ustawowego wieku emerytalnego (docelowo 67 lat):

- 55 lat (kobieta) i 56 lat (mężczyzna) - w latach 2015-2016
- 55 lat (kobieta) i 57 lat (mężczyzna) - w latach 2017-2018
- 55 lat (kobieta) i 58 lat (mężczyzna) - w latach 2019-2020
- 55 lat (kobieta) i 59 lat (mężczyzna) - w latach 2021-2022
- 55 lat (kobieta) i 60 lat (mężczyzna) - w latach 2023-2024
- 56 lat (kobieta) i 61 lat (mężczyzna) - w latach 2025-2026
- 57 lat (kobieta) i 62 lata (mężczyzna) - w latach 2027-2028
- 58 lat (kobieta) i 63 lata (mężczyzna) - w latach 2029-2030
- 59 lat (kobieta) i 64 lata (mężczyzna) - w latach 2031-2032.

WAŻNE! Jeśli chcesz złożyć wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego, a pracujesz w kilku miejscach, we wszystkich musisz rozwiązać umowy o pracę.

Jakie pieniądze

Wysokość nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego będzie obliczana na podstawie zwaloryzowanych składek i zwaloryzowanego kapitału początkowego podzielonych przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku 60 lat. Świadczenie nie będzie mogło być niższe niż minimalna emerytura (obecnie - 844,45 zł) i co roku będzie waloryzowane.

Co z dorabianiem

Jeśli były nauczyciel zechce dorobić, to jego świadczenie będzie zmniejszane lub zawieszane na takich samych zasadach jak emerytura. Jeśli natomiast po przejściu na świadczenia będzie nadal pracował w szkole np. w niepełnym wymiarze godzin, to bez względu na wysokość zarobków całkiem straci do niego prawo. Dorabiać będzie się więc opłacało tylko poza szkolnictwem.